

ŚWIĘTO NARODOWE TRZECIEGO MAJA

Konstytucja 3 Maja - najstarsza ustawa zasadnicza w Europie i druga na świecie

Majowe święto dla wszystkich POLAKÓW JEST DNIEM SZCZEGÓLNYM. Dzień 3 maja ustanowiono świętem narodowym w dowód pamięci o przodkach, którzy pragnęli ocalić kraj przed upadkiem.

Posłowie zebrani na Sejmie Czteroletnim w Warszawie uchwalili 3 maja 1791 roku konstytucję.

Konstytucja 3 Maja 1791 r. - Kazimierz Wojniakowski:

Konstytucja miała ulepszyć ustrój i wzmocnić Rzeczpospolitą. Wprowadzała w miejsce elekcji (wyboru) króla tron dziedziczny. Odbierała uprawnienia polityczne szlachcie, która nie posiadała majątku. Więcej praw natomiast zyskali mieszcianie, którzy mogli odtąd starać się o wysokie stanowiska w wojsku i Kościele. Najwyższą władzę sprawował sejm, na którym szlacheccy posłowie musieli podejmować decyzje większością głosów. Jeden poseł nie mógł zerwać obrad okrzykiem „liberum veto”.

Utworzono rząd – Straż Praw z królem na czele. W trosce o bezpieczeństwo kraju szczególną uwagę zwrócono na wzmocnienie armii (miała ona liczyć 100 tysięcy żołnierzy).

Uchwalenie Konstytucji 3 Maja – Jan Matejko

W drugiej połowie XVIII wieku w Polsce władzą ustawodawczą był Sejm Rzeczypospolitej, który został sparaliżowany przez liberum veto. Prawo to pozwalało szlachcicom – posłom naderwanie obrad sejmu i unieważnienie jego postanowień. Doprowadziło to do anarchii.

Państwa sąsiadujące – Prusy, Austria i Rosja - bezkarnie wtrącały się w sprawy Polski. W końcu się porozumiały i w 1772 r. doprowadziły do I rozbioru Polski. Nakazały również polskiemu sejmowi zatwierdzić rozbiór. Znaleźli się wtedy posłowie, którzy za pieniądze i stanowiska postanowili zgodzić się na grabież ziem polskich.

Honor Polaków ratowali patrioci m.in. Tadeusz Rejtan, poseł nowogródzki.

Rejtan – Upadek Polski – Jan Matejko

Po pierwszym rozbiorze część szlachty i magnatów zrozumiała, że nasze państwo wymaga pilnej naprawy. Zwołano Sejm, który z przerwami trwał cztery lata (od 1788 do 1792 r.). Najważniejszym wydarzeniem tego sejmu było uchwalenie konstytucji. Jej twórcami byli :

Stanisław Małachowski (1736-1809),

Marszałek Sejmu Czteroletniego, polityk, reformator społeczny. Niezależnie od króla, wraz z Ignacym Potockim i Hugonem Kołłątajem przygotowywał tekst Konstytucji. Przeprowadził jej uchwalenie na sesji Sejmu 3 maja. Był zdecydowanym przeciwnikiem konfederacji targowickiej oraz przystąpienia do niej króla.

Julian Ursyn Niemcewicz (1758-1841),

Działacz polityczny, poeta, dramaturg. Jako poseł Sejmu Wielkiego brał czynny udział w przygotowaniu tekstu Konstytucji. W 1791 był jednym z założycieli Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej. Po wojnie polsko-rosyjskiej i zwycięstwie targowiczian przebywał na emigracji w Lipsku, Wiedniu, Florencji i Rzymie. Na emigracji aktywnie uczestniczył w przygotowaniach do insurekcji, w której wziął udział.

Scipione Piattoli (1749-1809)

Włoch, pisarz, pedagog, bibliotekarz i sekretarz osobisty króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Piattoli przy współpracy z królem i Ignacym Potockim aktywnie uczestniczył w pracach nad projektem Konstytucji, której został redaktorem. Po przyjęciu Konstytucji Piattoli był współorganizatorem Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej. Do grudnia 1793 r. zajmował się dyplomacją królewską.

Ignacy Potocki (1750-1809)

Marszałek wielki litewski, publicysta, dramaturg, poeta, polityk. Brał czynny udział w przygotowaniu tekstu Konstytucji. W czasie wojny 1792 r. sprzeciwił się przystąpieniu króla do konfederacji targowickiej. Po zwycięstwie jej zwolenników udał się na emigrację do Dreżna, gdzie przygotowywał powstanie kościuszkowskie w którym wziął czynny udział. Jest współautorem książki O ustanowieniu i upadku Konstytucji 3 Maja.

Stanisław Staszic (1755-1826),

pisarz polityczny, publicysta, filozof, pedagog, geolog i geograf. Był autorem pracy opublikowanej anonimowo Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego (wydanej w 1787 r.), która wywarła duży wpływ na sposób myślenia uczestników życia politycznego i społecznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Swoją refleksję kontynuował w Przystrogach dla Polski. Chociaż nie brał aktywnego udziału w pracach nad Konstytucją, wpływ jego na treść Ustawy jest niepodważalny.

Stanisław August Poniatowski (1732-1798),

Ostatni król Rzeczypospolitej. W czasie obrad Sejmu Wielkiego wysuwał własne propozycje oraz nanosił poprawki do projektu ustawy regulującej ustrój państwa. Król poparł uchwaloną 3 maja 1791 r. Konstytucję, jednak później przystąpił do konfederacji targowickiej (konfederacja zawiązana przez grupę magnatów przeciwnych konstytucji, którzy weszli w sojusz z carycą Katarzyną II). Podjęła ona decyzję o interwencji militarnej w Polsce i w maju 1792 r. wojska rosyjskie wkroczyły na teren Rzeczypospolitej. Król zasłynął z mecenatu nad artystami oraz był propagatorem rozwoju szkolnictwa. Po III rozbiorze abdykował.

Hugo Kołłątaj (1750-1812),

Duchowny katolicki, reformator szkolnictwa, orędownik zmian ustrojowych w państwie. Poglądy społeczne zawarł w: Do Stanisława Małachowskiego, referendarza koronnego. O przyszłym sejmie Anonima listów kilka, które swoje miejsce znalazły później w tekście Konstytucji. Był założycielem Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej. Pod wpływem wydarzeń wojennych z 1792 r. przystąpił do konfederacji targowickiej. Później jednak przygotowywał powstanie kościuszkowskie, w którym uczestniczył.

Postanowienia Konstytucji 3 maja

Religia - Religia katolicka została utrzymana jako religia panująca a przejście na inne wyznanie miało być karane. Jednak zagwarantowano wolność wyznawcom innych religii i obrządków.

Szlachta ziemianie - Potwierdzono prawa szlachty Zagwarantowano prawa własności, bezpieczeństwa, wolności Zobowiązano szlachtę do obrony Konstytucji i Rzeczypospolitej

Mieszczanie - Zapewniono nietykalność osobistą (niemożliwość skazania bez wyroku sądowego)

Chłopi włościanie - Chłopów otoczono opieką prawa i państwa. Zapewniono wolność osiedlania się i poruszania po kraju i za jego granice.

Rząd, czyli oznaczenie władz publicznych - Wprowadzono trójpodział władzy. Rzeczpospolitą ogłoszono monarchią konstytucyjną.

Sejm - Podzielono na dwie izby (poselską i senatorską) z kadencją 2 letnią. Zniesiono liberum weto konfederacje i wolną elekcję Posłowie i senatorowie mieli być gotowi do obrad w każdej chwili (tzw. Sejm Gotowy) Ustanowiono Sejm Konstytucyjny zwoływany co 25 lat mogący zmienić konstytucje.

Król i rząd - Władza królewska miała być dziedziczna. W skład Straży Praw (rządu) wchodził król i pięciu ministrów. Ministrów powoływał król lecz zwolnić ich mógł jedynie Sejm. Król został głową Straży Praw. Król nie był odpowiedzialny prawnie ani konstytucyjnie ale jego decyzje wymagały akceptacji ministrów.

Ustrój Rzeczypospolitej według Konstytucji 3 maja

Władza ustawodawcza - parlament jako najwyższy organ władzy wybierany na dwa lata, sejm zwoływany przez króla lub marszałka.

Kompetencje sejmu: uchwalanie prawa, nakładanie podatków, kontrolowanie innych władz i instytucji. Co 25 lat mógł zbierać się sejm konstytucyjny - prawo zmiany konstytucji.

Władza wykonawcza - król i Straż Praw (rząd), w skład której wchodził: prymas, pięciu ministrów, pełnoletni następca tronu bez prawa głosu, marszałek sejmu. Straż Praw kierowała administracją, podlegały jej komisje (policji, spraw wewnętrznych, interesów zagranicznych, wojny i skarbu).

Król przewodniczący Straży, miał prawo nominacji biskupów, senatorów, ministrów, urzędników, oficerów; w razie wojny sprawował naczelne dowództwo nad wojskiem. Ministrowie, mieli obowiązek podpisywania każdego rozporządzenia własnoręcznie pod kontrolą Sejmu

Władza sądownicza - sądownictwo zostało usprawnione. Ministrowie i wyżsi urzędnicy odpowiadali przed specjalnym sądem sejmowym. Sądownictwo szlacheckie zostało poddane sądom ziemiańskim.

Pierwsze obchody Konstytucji 3 maja odbyły się już rok po jej uchwaleniu.

Podczas zaborów, w czasie II wojny światowej i w PRL były zakazane.

Święto Konstytucji 3 maja zostało zniesione w 1951 r. i przywrócone dopiero w 1990 r.

Pamiętajmy więc o Konstytucji 3 maja dziś, gdy nikt nam tego nie zabrania.

Witaj majowa jutrzeńko,
Świeć naszej polskiej krainie,
Ucieszymy cię piosenką,
Która w całej Polsce słynie.

Witaj Maj, trzeci Maj,
U Polaków błogi raj!

Nierząd braci naszych cisnął,
Gnuśność w ręku króla spała,
A wtem Trzeci Maj zabłysnął
I nasza Polska powstała.

Wiwat Maj, Trzeci Maj
Wiwat wielki Kołłątaj!

Tam w Łazienkach jest ruina,
W której Polak pamięć chował,
Tam za czasów Konstantyna
Szpieg na nasze łzy czatował.

I gdy nadszedł Trzeci Maj,
Kajdanami brzęczał kraj.

W piersiach rozpacz uwięziona,
W listopadzie wstrząsała serca,
Wstaje Polska z grobu łona,
pierzchają dumni morderce.

Błysnął znowu Trzeci Maj
I już wolny błogi kraj.

Witaj, majowa jutrzeńko (pieśń znana też jako: Mazurek 3 Maja, Trzeci Maj)
- Rajnold Suchodolski

DOROTA MOLENDĄ

<https://lekcjehistorii.pl/index.php/2016/10/02/sejm-wielki-zwany-czteroletnim/>

<https://wolnelektury.pl/katalog/autor/rajnold-suchodolski>
<https://pamiecpolski.archiwa.gov.pl/konstytucja-3-maja-1791/>

http://agad.gov.pl/wp-content/uploads/2018/12/Konstytucja-3-maja_PL-v5.pdf

<https://www.ipsb.nina.gov.pl/foto/tworecy-konstytucji-3-maja-1791-rok...>